

SIÇRAYAN ÖRÜMCEKLER

Sıçrayan örümcekler, karmaşık fizyolojik özellikleri, şaşırtıcı yetenekleri ve çok değişik türleriyle hayvanlar âleminin en ilgi çekici üyeleri arasındadır.

Mark W.MOFFETT

Fotoğraf çekmek, gerçekten bir sanattır. Bu iş, bilim adına yapıldığında ise daha bir değer kazanır. Bu yazımızda örümceklerin dünyasına ilginç enstantanelerle dolu görsel bir yaklaşım yapacağız.

Arizona'da yaşayan *Phidippus apacheanus* türü örümcek, vücut içi

basıncını birden dört arka bacağına gönderiyor ve anında karşı tarafa sıçrıyor. Sıçrarken arkasından saldığı ipek iplikçik hedefine tutunamaması halinde örümceğin düşmesini engelliyor.

Sıçrayan örümcekler, üç ile sekiz milimetre boylarıyla zehirsiz, insana zararsız türlerdir. Kuzey Amerika'dan Güney

Asya'ya kadar geniş bir coğrafyada yaşayan çok değişik türleri vardır. Bazıları göz alıcı renk ve desenlere sahiptir. Bazılarının üzerleri kürke benzer tüylerle kaplıdır. Bu örümcekler, sabit bir ağ yapmak yerine pusuya yatarak, yakınlarına konan sinek ve sivrisinek gibi canlıları yakalayarak beslenirler. Santimetrelerce uzaktan

avlarının üstüne atlar, güçlü ön dişleriyle kavrar ve kurbanın vücuduna zehir akıtmaya başlarlar. Bu zehir, avın dokularını eriterek örümceğin daha iyi bir sindirim yapmasına da yardımcı olur.

Her ne kadar bu hayvanların davranışları iç güdüsel olarak gözükse de, avının üstüne sıçramak için dolaşarak en iyi açığı arayan bir örümceğin bir çeşit zekâya sahip olduğu da söylenebilir.

Sıçrayan örümcekler, genellikle iri, keskin gözlere sahiptir. Gösterişli renkleri, üzerlerindeki tüyleri ve özel çiftleşme

törenleri, bu türün cinsiyetlerinin ve alt türlerinin belirlenmesinde ip uçları verir.

Sıçrayan örümceklerin pek çoğunda dişleri örten burun benzeri bir yapı vardır. *Mopsus mormon* adlı türde çok belirgin olarak görülen bu organ, örümceğe tam bir goril görünüşü kazandırır. Fakat bu görünüş basit bir blöften ibaret değildir; *Mopsus mormon*, gerçek, vahşi bir avcıdır.

Farklı görünüşler, sıçrayan örümceklere değişik avantajlar sağlar. Örneğin *Portia schultzh*, düzensiz vücuduyla, bir çöp

parçasını andırır ve bu özelliğiyle düşmanlarının ve avlarının gözünden uzak kalabilmeyi başarır.

Avlanmak ve çiftleşmek için, sıçrayan bir örümceğin sahip olduğu en önemli yetenek, harika görme kapasitesidir. Hayvan, sekiz gözüyle tüm çevresini görebilir, kendi büyüklüğünün yirmi katı uzaklıktaki detayları ayırt edebilir.

Yan gözler harekete karşı duyarlı olup, insandakine benzer bir çevresel görüş sağlar. Örümcek, hareketli bir cisim algıladığında, ona doğru döner ve ön orta

gözlerini cismin üzerine kitler. Bu büyük gözlerdeki içey tüpler, bireysel ya da toplu olarak hareket ederek kısa sürede tarama yapabilirler. Yüksek çözünürlük için gerekli uzun odak mesafesiyle bu gözler, örümceğin kafasında beyninden daha fazla yer kaplar.

Uzun burnuyla *Myrmarachne plataleoides*, masum görünüşünün altında vahşi bir karakter taşır. İki erkek karşılaştıklarında, burun uzantısı içindeki dişlerini ortaya çıkarıp kılıç gibi kullanarak birbirlerini yıldırmaya çalışırlar.. Bu mücadele genellikle ölüme bitmez; taraflardan biri kaçarak saklanır.

Sıçrayan örümcekler ağ kurmadıklarından daha farklı avlanma taktiklerine gerek duyarlar. Örneğin biri, yaprak arkasına saklanarak yaklaşan sinekleri yakalar. Bir başkası ise ağaç kabuğundan farkedilmeyen rengeyle avının ayağına gelmesini bekler. Bazı örümceklerin seçtikleri avlar oldukça iri

ve zorlu böceklerdir. Örneğin çok daha büyük olmasına rağmen, bir yusufçuk böceği *Mopsus mormonun* pençesinden kurtulamayabilir. Yine bu örümcek bir peygamber devesiyle karşı karşıya geldiğinde, onu bile caydırabilir ve hatta zayıf görürse, bu vahşi böceğe saldırabilir. Tabii böyle bir kavgada örümceğin her zaman şansı yâver gitmeyebilir. İyi kamutle olan *Phycas comosus*, başka örümceklerin yuvalarına sokulup yavru ve yumurtaları yiyerek beslenir. Bunu yaparken bir çöp parçasına benzeyen görünümünü kullanır. Rüzgârın esintisinde kimildiyormuş gibi ilerleyerek, anne örümceğin gözünün içine baka baka yavruları ve yumurtaları yer. Eğer yakalanacak olursa, üzerindeki kaba tüyler sayesinde tehlikeli bir ısırk almadan kurtulabilir.

Korunma amaçlı ilginç bir yöntemi, Singapur'da yaşayan *Ptocasius* örümceği kullanır. Bu hayvan, iki yaprağı ağla birbirine bağlayarak arasında geceler.

Myrmarachne türü örümcek ise zehirli ve kötü kokulu dokumacı karıncalarına benzeyen görünümüyle av olmaktan korunur. Öte yandan bazen avantaj tersine dönüp karıncalarla beslenen ender avcılardan birine, hatta bir başka tür sıçrayan örümceğe yem olmak da söz konusu olabilir.

Örümceklerin kendi aralarındaki kavgalar bazen ilginç sahneler doğurmaktadır. Örneğin iki örümcek, kollarıyla birbirlerini kavrayarak bir çeşit güreş müsabakası sergileyebilir. Yine bir başka ringde kafalarındaki çıkıntılarla birbirini süzen iki örümceği izleyebilirsiniz. Bazen de keskin dişlerle bıçaklanmış, kaçan bir rakibin telâşına tanık olabilirsiniz.

Sıçrayan örümcekler, rengârenk, garip görünüşleri ve ilginç yaşam biçimleriyle sahip olduğumuz doğa hazinelerinden biri...

National Geographic (Eylül 1991)'ten çev.:
Gürkan ÖZTÜRK